

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 20.—
za pol leta 10.—
za četrt leta 5.—
za 1 mesec 1.70

Posamezna številka 60 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 7

Ptuj, 15. februarja 1920

II. letnik

VABILO

na

zbor zaupnikov J. D. S.

ki se vrši dne 29. februarja v dvorani Mestnega doma v Ljubljani.

Začetek točno ob 10. uri dopoldne.

Dnevni red:

1. Notranje politični položaj s posebnim ozirom na krizo v deželni vladi v Ljubljani, občinske in državnozbornske volitve. Poroča dr. Gregor Žerjav.

2. Ustanovitev enotne demokratske stranke s posebnim ozirom na centralizem in valutno reformo. Poroča dr. Vekoslav Kukovec.

3. Slučajnosti.

Ljubljana, dne 9. februarja 1920.

Načelstvo „Jugoslov. demokrat. stranke“
v Ljubljani.

Še pravočasno v premislek!

Z ozirom na naraščajočo draginjo je vlada JDS izdala po dr. Žerjavu celo vrsto naredeb proti verižnikom, tihotapcem in navijalcem cen.

Organizirala so se špeciialna sodišča v to svrhu po naših večjih mestih.

Ustvarile so se komisije, ki naj določajo višino cen.

Ako vse to nima zadovoljivega uspeha, moramo uvideti, da je krivo temu dejstvo, da se premalo dela, premalo napravi, je premalo blaga na ponudbo.

Potrebna je torej remedura na strani tistih, ki zahtevajo malo število ur dela na dan, a tem večje plače. Krive so socialne razmere po vojni, ki so več ali manj po vsem svetu jednake.

Vi imate za zastopnike v parlamentu g. prof. Voglar-ja, prof. dr. Pestotnika, tržnega nadzornika g. Ribnikar-ja, železničarja g. Kejžar-ja in mnogo drugih, ki so odlični in delavni možje. Vlada JDS je imela razven tega v svojem programu ob nastopu vlade zboljšanje Vaših gmotnih razmer. To je tudi izvedla, če tudi le provizorno.

Ali mislite, da bodo drugi Vaši zastopniki v parlamentu boljši?

Bodo li močnejši, kot katerikoli človek sedanje dobe?

Stranke JDS vedijo možje, preje dr. Tavčar, sedaj je dr. Kukovec, ki jim boste po zmogljivostih delavnosti in požrtvovalnosti pač tudi zaman iskali enakih.

Narodnost je pri nas razven v najbolj ogroženih, obmejnih krajih istovetna z državnostjo. V obeh smislih odgovarja JDS najstrožjim zahtevam po svojih načelih. Opozarjamo na točko I programa, ki uvodno pravi, da je JDS narodna stranka.

Državotvorno narodno pa more vršiti le stranka, ki skuša evolutivni razvoj in nesebično uveljavljanje vseh stanov, kajti le vsi stanovni skupaj tvorijo narod ozir. državo.

Izključno egoistični povdarjanje koristi

enega stanu povzroča odpor drugih in s tem boj vseh proti vsem, kar ima za posledice državne prevrate.

Takim strankam manjka etične višine.

Pod nobenim pogojem bi ne smeli služabniki države ovirati stranke, ki ima etično, državotvorno in narodno najizrazitejša načela in ki jim jednakočasno nudi ob nepristranskem motrenju dober gmoten razvoj in močno uveljavljanje v javnem življenju, temveč bi jo morali le podpirati.

Delovanje taiste na zunaj je bilo dovolj živahno, ustvarjajoče, pripravljajoče za ustavdemokratsko državo.

Tudi tu smo imeli večje shode in manjše sestanke. Krivda posameznikov je, ako se taistih niso udeležili, ozir. podali nasvetov, ki bi se bili mogli vpoštevati.

Socialne naloge rešuje JDS v smislu modernih gospodarskih načel, pri čemer opozarjamo na to, da je razlastitev produktivnih sredstev odpa tla v najnovejši dobi iz programa sovjetske Rusije, ker so morali priti do zaključka, da je to ruina vsakega zdravega razvoja v gospodarskem oziru.

Razkrajanje družbe, ki spada skupaj po srcu in umu, je žalosten pojav, posledica negativnih učinkov vojne, ki še redno upropišča svet.

Kdor je dobre volje za dobro stvar, naj skuša to bolezen sanirati, nikdo pa je ne razširaj!

Novi občinski volilni red.

Kakor poroča „Slovenec“ bo novi občinski volilni red obsegal sledeče točke:

1. V občinah se odpravijo razredi, volitev je spošna in tajna.

2. Aktivno volilno pravico ima vsak možki ki je dopolnil vsaj 21. let, stanuje v občini vsaj dve leti, javni nameščenci pa, ki bivajo v občini od 1. januarja. Ženske imajo aktivno volilno pravico, če so stare 21 let, če imajo 8 razredov ljudske šole, ali meščansko šolo, ali 4 razrede srednje šole, ali da so samostojne gospodinje. Ženska voli tudi, če je mož odsoten ali pa da ona gospodari v imenu svojih nedoletnih otrok.

3. Pasivno volilno pravico imajo oni, ki zadoste točki 2. in so dopolnili vsaj 24 let.

4. Kdor je bil kaznovan vsled verižništva in kakih drugih pregreh, nima ne aktivne ne pasivne pravice.

5. Kdor sodeluje pri občinskem referatu (tajnik, občinski sluga) nima pasivne, pač pa aktivno volilno pravico.

6. Voli se osebno in na volišče mora priti vsak, drugače se kaznuje. Voli le oni, ki v občini stanuje.

7. Redovnice nimajo ne aktivne ne pasivne volilne pravice.

8. Občine do 500 prebivalcev, volijo 10 odbornikov, do 2000 16, do 5000 volijo 24, od 5000 do 10.000 volijo 32, nad 10.000 občanov 40 odbornikov. Vedno se voli ravnolotoliko namestnikov kot odbornikov.

9. Volitve se vršijo po proporcijem volilnem redu.

10. Stranke postavijo volilne liste. Vsak

kandidat sme biti le na eni volilni listi, ki jo mora sam lastnoročno podpisati in se s tem obveže, da izvolitev sprejme. Ravno to velja tudi o namestnikih. V slučaju, da je kdo kandidaturu sprejel in noče izvolitve sprejeti, tedaj izgubi volilno pravico za tri leta. Kdor podpiše eno listo, ne more podpisati kakšne druge, ako podpiše, je kaznovan.

11. V kandidatni listi je lahko vsak četrti kandidat ženska, ki ima volilno pravico in je stara 24 let.

12. Voli se samo kandidatne liste, raznih kandidatov se ne sme mešati, sicer je volilni listek neveljaven.

13. Na dan volitve je vsak alkohol v občini prepovedan.

K tem prinaša „Jugoslavija“ od 9. t. m. sledeče poročilo iz Belgrada:

Beograd, 9. Ministrski svet je končno odobril volilni red za občinske volitve v Sloveniji. Pri tem je deloma ugodil od raznih strank stavljenim spreminjevalnim zahtevam, zlasti onim po razširjenju volilne pravice. Doba bivanja se je skrčila od dveh na eno leto. Dobrovoljci in železničarji so glede bivanja izenačeni z državnimi uradniki in imajo volilno pravico v občini že ako stanujejo v njej na dan razpoložitve volilnih imenikov. Volilno pravico imajo tudi redovniki, ki so bili od nje izključeni. Ženska volilna pravica se razširi na vse strokovne delavske in druge nastavljenke v trgovskih in industrijskih podjetjih, ako v isti občini tudi stanujejo. Pasivne ženske volilne pravice pa ministrski svet ni odobril, ker bi to onemogočilo v doglednem času izenačenje volilnega reda v celi državi. Zakon o volilnem redu bo objavljen že v prihodnjih dneh. Obenem ž njim bodo razpisane nove volitve, ki se bodo vršile sredi meseca marca.

Naša industrija!

V Ljubljani se je vršila te dni zelo važna gospodarska enketa, katere so se udeležili ministri Stojanovič, dr. Kramer in Kristan. Določiti se je imelo koliko bi mogla naša industrijska podjetja v roku enega leta dobavljati za potrebe gospodarske obnove porušene Srbije. Razdejano Srbijo je potreba obnoviti kmetijsko, obrtno in prometno. Vse to se naj zgodi kolikor toliko s pomočjo naše industrije. Naša industrijska podjetja bi prejela potrebni kredit iz dobljene vojne odškodnine, oddajati pa bi morala svoje izdelke uničeni Srbiji. Za našo industrijo je na ta način podana prilika krepkega razvoja. Tovarne, ki so že v obratu, bodo morale razširiti svoje produkcije, one pa, ki še stoje bi morale pričeti z delom. Nastale bodo pa tudi nova industrijska podjetja za proizvodnjo onih izdelkov, katerih obstoječe tovarne ne morejo izgotavljati v zadostni množini.

Naglašali smo že večkrat, da se mora posebno pri nas ob Dravi razviti krepka domača industrija. Snujejo se že posamezne družbe, ki bi naj izvedle razne tozadevne načrte. Na Bregu pri Ptuju n. pr. se je že ustanovila tovarna za usnje in čevlje, ki prične v kratkem z obratom. Na eno pa bi po-

sebeno opozarjali svoje ljudi, da naj strogo pazijo, da se jih pri teh podjetjih ne potisne ob stran. Naš domači kapital se naj naloži v podjetjih, ki so še v tujih rokah in katera moramo prevzeti. Slovenci se naj udeleže v zadostnem številu pri vsaki novi ustanovitvi. Kolikor se opaža, imajo do sedaj žalibog naši nemški sodržavljeni veliko več smisla za industrijo, kakor pa mi sami. Zgodi se lahko, da bodo zopet prevladali na gospodarskem polju. Sodelovanje z Nemci na tem polju je seveda mogoče, treba je pa pozornosti, in pa podjetnosti na naši strani. Koliko važnosti je industrija za naše gospodarstvo splošno, pač ni potreba posebej povdarjati. Velike koristi bi bila industrija na Ptujskem polju posebno za naše kmete. Razni poljski pridelki bi se dali izrabiti za industrijo samo in kmetu bi bila zagotovljena prilika, da prodaja svoje pridelke po najvišjih cenah. Kličemo torej vse naše merodajne kroge, da ne zamude ugodne prilike, ki se nam nudi v tem pogledu.

Sugestija v službi gospodarskega izrabljanja.

Te dni je priredil Ben Aroliy Bey (pravo njegovo ime je Gottfried Armin) v tukajšnjem gledališču praktična proizvajanja nekaterih duhoslovnih poizkusov in sicer iz telepatije (vpliv tuje volje na lastno) in sugestije (vpliv lastne volje na tujo). Domovina duhoslovja je Indija, kjer je isto bistveni del bramaizma. Kristus je bil tudi adept bramaizma — njegovi čudeži slone na indijskem duhoslovju. Moderni svet, pred vsem Evropa in Amerika sta oprta na materijalistično svetovno naziranje — zuaanji svet ovlada modernega človeka. Energija je obrnjena na zunaj, vse delovanje in nehanje je projicirano na zunanje predmete. Narobe misli, čuti in ravna naš iztočni sosed. Njemu je vse notranjost, njegovo duhovno življenje. Idealizem in ljubezen do bližnjega so svetle strani tega naziranja, fakirstvo njega izrodi. V katolicizmu so se pojavljali taki izrodki pri puščavnikih in flagelantih

V izenačenju teh dveh nasprotij — materijalizma na eni in duhovnosti na drugi strani — išče moderni socijalog rešitve. Armin je rumunski Žid. Zanimivo je, da se ravno Židje mnogo ukvarjajo s to vedo. Tudi Angleži se za isto zelo zanimajo in ravno ta dva naroda imata v gospodarskem in političnem oziru največji vpliv na sedanjo svetovno zgodovino. Sugestija je Židu tudi v praktičnem življenju sredstvo, s katerim vsiljuje svoje misli, svoje blago in svojo voljo slabejšemu. Opažamo to posebno sedaj v naši komaj vstali Jugoslaviji, ko židovski živelj v naši sredini (Hrvaška) pije kri iz slovanskega telesa. Njemu je torej indijska teorija le sredstvo, da jo izrablja v svoje materijelne namene, kakor se premnogokrat izrablja verstvo od strani hierarhične oligarhije. In narod se tega ne zaveda!

Gospodarstvo.

Prehodne objave o tem, kako se kronski bankovci vzamejo iz prometa.

Za sklepi, s katerimi je rešeno valutno vprašanje, mora priti njih izvršitev, da končno prestanejo velike pridobitne zmede in krize, ki so posledice stanja današnjega denarnega prometa v našem kraljestvu. Jasno je, da se mora ta poslednji čin izvesti čim prej in čim hitreje. Novi bankovci Narodne banke kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev morajo čim prej postati edino zakonito plačilno sredstvo.

Ob kolkovnjaju kron se je opazilo, da posamezni državljani niso dovoljno vodili računov o svojih koristih, ker so zamudili celo podaljšani rok za kolkovanje. Izgubili so iz vida to, da se odredbe glede denarnega prometa ukrepajo v prilog vsemu narodu in

da državno oblastvo, ki jih izvaja, ni upravičeno posameznikom, ki so brez izjemnih in popolnoma opravičenih razlogov zamudili rok, naknadno pripuščati kolkovanje.

Ker se je v poslednjem času vrednost naše kolkovne krone naglo dvignila, je sedaj največja nevarnost njih nedovoljnega pritoka iz inozemstva. Zatorej se morajo kronski bankovci z ozirom na koristi naših državljanov v primernem roku vzeti iz prometa, toda določeni rok se ne sme nikakor podaljšati.

V najkrajšem času se prično kronski bankovci jemati iz prometa. Začetek in konec tega opravila se objavi tako, da bo vsak državljan pravočasno obveščen o njem.

Želeč, da se to opravilo izvede s čim manjšimi neprijetnostmi in čim manjšo eventualno škodo za naš narod, se mi je videlo potrebno, da s to predhodno objavo že sedaj opozorim občinstvo na bližnjo odredbo, da se vsakdo lahko pripravi o pravem času in si zasnuje razpored, ki mu je najprikladnejši.

Ker se rok, določen za zameno kronskih bankovcev za nove bankovce Narodne banke kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev, nikakor ne sme podaljšati niti se naknadne prošnje ne smejo vpoštevati, opozarjam tiste, ki se pripravljajo na pot, ki so na poti, ali ki so močno zaposleni, ali ki so bolni, naj že sedaj ukrenejo, česar je treba, da ne zamude roka.

Kdor ne bi dosegel določenega roka ali kdor ne bi mogel v njem osebno predložiti svojih kron v zameno, stori najbolje, ako jih pravočasno izroči banki ali denarnemu zavedu sploh, ki naj zanj izvrši zameno.

Vsakomur se izplača popolna vrednost predloženih kronskih bankovcev v bankovcih Narodne banke kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev brez kakoršnegakoli odbitka.

Priznanice, ki so bile izdane posameznikom za 20% pridržanih kronskih bankovcev, so popolnoma veljavna obveza države; čim se dovrši zamena kronskih bankovcev, se započne njih likvidacija, zakaj jemati bankovce iz prometa je mnogo nujnejše in mnogo lažje, likvidirati priznanice pa mnogo težje opravilo.

Z zameno se prične 15. t. m.

V B e o g r a d u, dne 28. januarja 1920.

Minister za finance: dr. V. S. Velkovič sr.

* * *

Zamenjava denarja se začne 15. februarja.

LDU. Beograd, 8. februarja. Po odredbi ministrstva za finance se začne zamenjavanje kron na nove kronsko-dinarske novčance po Hrvatskem, Sloveniji in ostalih krajih preko Save in Donave 15. februarja. V ta namen se sestavijo posebne komisije, sestojee iz uradništva Narodne banke in ministrstva za finance.

Zamenjava novčanic. Beograd, 3. febr. Finančni minister je objavil naredbo o zamenjavi kronskih novčanic za kronsko-dinarske novčance. Zamenjava bo trajala trideset dni. Zamenjali se bodo vsi bankovci, ki so pravilno kolkovani. Zamenjali se ne bodo bankovci, ki jih manjka več kot četrtina ali pa ako manjka del prilepljenega kolka. — Zamenjava se izvrši potom uradov in denarnih zavodov, ki so izvršile kolkovanje. — Začetek zamenjave bo pravočasno objavljen; pričakovati je tega vsak dan in priporoča se vsem, da se pripravijo na to.

Na drž. vinarski in sadjarski šoli v Mariboru se vrši dne 2. in 3. marca t. l. tečaj za naravno gnojišč in gnojničnih jam. Namenjen je ta tečaj kmetovalcem in zidarskim mojstrom, ki se bavijo z zidanjem hlevov in gnojišč. Ker sta dober gnoj in dobra gnojnica posebno v sedanjih časih, ko ni dobiti umetnih gnojil, največje važnosti za kmetovanje, je želeti, da se udeleži tega tečaja čim več ljudi. Prijave za udeležbo naj se vpošljejo do 25. februarja t. l. ravnateljstvu drž. vinarske in sadjarske šole v Mariboru.

Čebula za saditev. Odsek ministrstva prehrane v Sarajevu sporoča: V Hercogovini, posebno v okolici Mostara so večje količine drobne čebule (čebulček, arpadžika) za spomladansko saditev na prodaj. Povprečna cena

znaša okoli 700 K za meterski stot, postavljen na železniško postajo Mostar, brez vreč, ki jih morajo kupci na razpolago staviti. Imena lastnikov blaga se izvejo pri okrajnem kmetijskem uradu v Mostaru.

Navijalci vinskih cen. Centralni urad zoper navijalce, verižnike in tihotapce je prišel v ljutomerski okolici na sled dobro organizirani navijalski družbi, ki je skušala prodajati vino po celo visokih cenah, baje po 25 K liter.

Dopisi.

Ptujski nemški in nemškutarski obrtniki še vedno pošiljajo strankam nemške račune. To je vendar najmanje predrzna netaktnost, kateri so krivi vsi oni, ki še vedno podpirajo s svojimi naročili nemškutarske tvrdke. Celot državne oblasti sprejemajo v neuradnem jeziku pisane račune. Pozivamo vse slovensko prebivalstvo, zlasti pa oblasti, da izvajajo brezizjemno posledice iz takega postopanja. Saj imamo celo vrsto dobrih slovenskih obrtnikov, katere moramo podpirati, oni pa, ki so naziranja, da je bolje biti priistaš „samostojne nemške gospodarske stranke“, naj le ostanejo samostojni, bomo videli, kako dolgo bodo sami stali brez slovenskih grošev! Ker bodo končno ostali brez odjemalcev, bodo menda našli pot do svojih somišljenikov v Avstriji, kamor jih vleče srce, med tem ko jih do naše države veže le kruh. Takih „državljanov“ ne rabimo in ne moremo priznati in najsi imajo pri vsaki priliki lojalnost na jeziku.

Zadruga kovinarjev je imela dne 10. t. m. svoj občni zbor, na katerem so se izvršile tudi volitve. Za načelnika je izvoljen znani ptujski hujskač prejšnje dobe Valerijan Spruschina. Sploh je ostal ves odbor v nemškutarskih rokah. Slovenski člani zadruge so se radi volitve pritožili in ni dvoma, da mora politična oblast te volitve razveljaviti. Slovenski člani so bili namreč naravnost opeharjeni. Še le zadnji dan so dobili vabilo na občni zbor, ki je bil odrejen že na 8. uro zjutraj. Ob sebi umljivo je, da niso mogli priti k zborovanju pravočasno, ker stanujejo v celem okraju daleč izven mesta. Na zborovanju se je izvršila tudi ta nezakonitost, da se ni volilo po listkih, kakor je predpisano. Značilno je, da se nemškutarski ptujski obrtniki še vedno niso nič naučili in da se ne morejo vživeti v nove razmere. Upali smo, da bodo skušali složno delovati s svojimi slovenskimi tovariši in da se izbere načelnik sporazumno z vsemi strankami. Naravnost žaljivo pa je za slovenske člane, da se jim hoče posiliti Spruschino kot načelnika, moža s tako temno preteklostjo. Opozarjamo pa tudi našo oblast, da je potreba na slična zborovanja pošiljati vedno vladnega zastopnika, ki bi gotovo takoj preprečil jednake nepostavnosti. Kovinarji! Pozor na prihodnjo volitev!

Odvzetje poštnih nabiralnikov. P. n. občinstvo se opozori, da se bodo poštni nabiralniki odvzeli, ker se pošljejo v Ljubljano, da se na novo prepleskajo. Poštni urad Ptuj.

Himen. Na Črni gori se je dne 11. t. m. poročila gđc. Tilčka Predanova s podporočnikom Mito Svirčević iz Bačke. O tej priliki se je nabralo za „Dijaško kuhinjo“ v Mariboru 100 K. Mlademu paru kličemo „Mnogo sreče“, drugim svatbam pa „posnemajte!“

Ptuj. V zadružni register je vpisano konzumno društvo za ptujski politični okraj, v čegar načelstvu so sledeči gospodje: Josip Gorup, nadučitelj, načelnik; dr. Ludevít Jenko, zdravnik, načelnikov namestnik; Josip Zupanc, vinarski inštruktor; Franc Perko, višji davčni upravitelj v p.; dr. Alojz Visnjak, odvetnik; Karel Toplak, mestni upravitelj; Anton Kosi, vladni koncipist, vsi v Ptuj.

Sv. Vid pri Ptuj. V nedeljo, 8. svečana smo k večnemu počitku položili petindvajsetletnega Franca Letiča, edinega sina posestnika Letiča iz Dravc. Rajni je bil vzoren mladenič, zaveden in napreden Slovenec, kakršnih nam je danes najbolj treba. Poleg